

Talvisota 2009–2010

Aseet rintamalla vaikenivat maaliskuussa 1940. Toimituksissa talvisota jatkui vielä 70 vuotta myöhemmin.

Pekka Vehviläinen, teksti
Aino Ahtiainen, kuvitus

Talvisota päättyi 13. maaliskuuta 1940. Rauhanteon muistopäivään loppuu myös tiedotusvälineiden massiivinen sotavärytys, joka oikeasta sodasta poiketen jättää jälkeensä lähinnä kysymyksiä. Onko merkkipäivä ainoa syy raportoi-

da 70 vuoden takaisista tapahtumista niin perusteellisesti, usein päivä päivältä? Miksi vanhojen sotapäiväkirjojen julkaisemisesta tuli tärkeää? Miksi radio- ja tv-kanavien ohjelmistossa on näin paljon sota-ajan arkistomateriaalia?

Sodan painolastista ja suoranaista vaikenemisesta johtuvien patoutumien joulukuussa kolummissaan, että ainakin ilmiö toteutui nimittäin laajana jo 20

vuotta sitten. Neuvostoliiton lähestyessä loppuaan vuonna 1989 suomalaiset toimitukset palasivat talvisotaan ennennäkemättömän vapautuneella otteella. Siihen verrattuna vuosia 1999–2000 voi pitää talvisotajournalismin väli vuosina.

Keskisuomalaisen pääkirjoitustoiminnan esimies **Lasse Kangas** huomautti joulukuussa kolumnissaan, että ainakin hänen lehtensä tarkasteli talvisotaa pidäk-

keitä pääkirjoituksissa ja historiajutuissa jo vuosina 1969 ja 1979.

Toimituksissa uskotaan, että sotiin liittyvillä historiajutuilla on laaja ja uskollinen lukijakunta, jolla on halu ja tarve tietää menneisyyden kohtalonhetkistä. Tarpeesta kertoo *Ilta-Sanomien* sotaprojektin vastaanotto, jota päätoimittaja **Tapio Sadeoja** kehuu loistavaksi. *IS*:n jo ennen Mainilan laukauksien vuosipäivää julkaistua *Talvisota*-erikoislehteä myytiin neljänä painoksena reilusti yli 100 000 kappaletta. Viides painos jaettiin koulu- ja kotirintaman sotakokemuksiin.

IS on myös julkaisut päivittäin talvisodan juttusarjaa, johon liittyy rintamasotilaan kirjeistä muokattu sotapäiväkirja. *IS* on myös tehnyt erillisen amerikikalaisen **Carl Mydansin** kuvista kootun *Sodan kuvat* -lehden ja myynyt dvd-sotaelokuvia. Operaation kärjen on muodostanut toimituspäällikkö **Ulla Appelsinin** komennossa taistellut kolmen toimittajan ja kahden toimitussihteerin ydinjoukko. Miksi tällainen panostus sijoitettiin

juuri 70 vuoden merkkipäivälle? ”Kaikki lähti siitä Ulla Appelsinin havainnosta, että kansalaisten kiinnostus talvisotaa kohtaan oli nyt suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Aika oli vain kypsä tälle. Tuloksena oli nykyaikaisen journalistin keinoin toteutettuna lukijalle läheistä ja kiehtovaa historiankirjoitusta”, päätoimittaja Sadeoja vastaa.

Oman sotaprojektinsa toteutti myös Ylen Lapin Radio. Sen lähettämä 18-osainen lappilaisten veteraanien haastattelusarja perustuu toimittaja **Pekka Lintulan** 1980-luvulla keräämään aineistoon. Lisäksi Lapin Radion verkkosivuilla on seurattu talvisodan tapahtumakalenteria ja kahden lappilaisen pataljoonan sotapäiväkirjoja.

”Toteutus on puoliksi sattumaa. Lintulan jäätyä eläkkeelle täällä oli runsaasti hänen tekemäänsä materiaalia, jonka käyttö ja digitointi piti järjestää. Kun mukana oli myös lappilaisten sotilaiden haastatteluja, syntyi ajatus ohjelmasarjasta. Työn on aika pitkälle hoitanut Lintula itse, eikä projekti ole minua lukuunottamatta paljon toimitusta työllistänyt. Yleisö

on tykännyt, ja varsinkin monille nuorille Lapin osuus sodassa oli uutta asiaa. Ja miksei tällainenkin voi kuulua julkiseen palveluun”, maakuntaradion päälikkö **Jorma Talvensaari** sanoo.

Vihreässä Langassa talvisotaa on sivuttu lähinnä parin haastattelujutun kautta. Päätoimittaja **Elina Grundström** kertoo toimituksensa seuranneen kummastuneena, kuinka sota näkyi mediassa: ”Journalismin neuvottomuutta muutenkin kuin tässä yhteydessä osoittaa, että asioita katsotaan näin vahvasti peruutuspeilin kautta. Mentaliteetti näyttää olevan, ettei tulevaisuudesta ja siinä epävarmuutta aiheuttavista asioista, kuten ilmastomuutoksesta uskalleta sanoa juuri mitään. Mielestäni menneisyyden selvittämisen tarvetta olisi enemmän vaikkapa Stasi-yhteyksissä kuin talvisodassa, josta tilit on ehditty tehdä selviksi.”

Formulakuski rimpulee irti häviäjän maineesta talvisodan hengessä.

”Olisi selvempää puhua sodasta ja väkivallasta sillä lailla, että ihmiset ymmärtäisivät niiden hulluuden. Minusta talvisodan käsitteessä on myös paljon glorifiointia. Osa kertomuksista ja kuvista on ihmisten omista arkistoista, mutta suurimmalta osalta sisältö perustuu sota-ajan sensuurin käsittelemään ja tiedotuskoneiston tuottamaan aineistoon, joka yhä kelpaa toimituksille sellaisenaan”, Grundström sanoo.

Hän pitää outona myös sitä, että menneistä sodista kertovat jutut sijoitetaan uutisiin eikä esimerkiksi feature- tai kulttuuriaineistoiksi.

MTV:n Maxilla on pyörinyt **Markku Onttosen** *Tunteaton talvisota* -haastattelusta koostettu 105-osainen ohjelmasarja. Joka osassa veteraani vastaa kysymykseen: Mitä mielestänne oli talvisodan henki?

Useimmissa sotajutuissa ja -ohjelmissa esiintyvä talvisodan henki tunkee muihinkin yhteyksiin. Esimerkiksi työmarkkinoita kommentoivissa pääkirjoituksissa talvisodan hengellä on perusteltu niin palkanalennuksia kuin sellutehtaiden säilyttämistäkin. Urheilutoimittajille sotahengellä on aina käyttöä. *Ilta-lehden* **Kari Melartin** mielestä **Heikki Kovalainen** on tällä kaudella kilparadoilla ”altavastaaajan täydellisessä merkityksessä, mutta on valmis rimpulemaan irti häviäjän maineesta vaikka talvisodan hengessä”.

Savon Sanomien artikkelitoimittaja **Seppo Kononen** saikin 22. helmikuuta aiheen kysyä kolumnissaan: ”Mikä on tämä henki, kun siitä niitä paljon puhutaan vielä vuosikymmenien jälkeen ja erityisesti silloin, kun kansakunnalla ei mene kovin hyvin?”

Kononen kertoi Suomen pörssihtiöiden jakavan tänä keväänä omistajilleen 75 miljardia euroa osinkoina ja teki laskelman:

”Keskivertosuomalaisen vuosipalkka sosiaalikuluneen on noin 60 000 euroa, joten 75 miljardilla eurolla työllistettäisiin vuodessa 125 000 kansalaista – talvisodan hengessä.”

Kesällä 2011 on kulunut 70 vuotta jatkosodan alkamisesta. Ilmeisesti talvisodan mediaihme ei tule toistumaan silloin.

”Talvisodalla on erityinen paikka suomalaisten sydämissä, kun sen sijaan jatkosotaan liittyy paljon enemmän varauksia. Olin yllätynyt, jos jatkosota nostaisi samanlaisen kiinnostuksen vyöryn kuin talvisota suomalaisten keskuudessa”, *Ilta-Sanomien* Tapio Sadeoja sanoo. ■

Sodasta sanottua

Kansa olisi varmasti paremmin perillä esimerkiksi hyvinvointivaltion kehityksestä, jos sen ympärille olisi voitu rakentaa samanlainen tasavuosisikultti kuin sotatapahtumille ja EU-jäsenyyden kaltaisille valtiollisille muistutuksille. Tasavuosisihteeri on ennen kaikkea poliittista historiaa, harvemmin sosiaali- tai kulttuurihistoriaa.

Tuomo Lappalainen Suomen Kuvalehdessä
15. marraskuuta

On siis kulunut 70 vuotta Talvisodan syttymisestä. On syytä kirjoittaa Talvisota isolla T:lla. Ei se ollut mikä tahansa talvinen sota. Kielitoimistosta löytyy oikeaoppisuutta, mutta ei draaman tajua.

Jarmo Virmavirta Uusisuomi.fi:ssä
26. marraskuuta

Mutta miksi pelkästään talvisotaa jatkuvasti muistellaan? Onhan muun muassa Aunuksen retkestä kulunut 90 vuotta. Sotaretkeen osallistui yli 3000 innokasta soturia, ja Mannerheim nimitti retken päälliköksi Aarne Sihvon. Aunuksen liittämien Suomeen kuitenkin epäonnistui. Väestö ei asiasta innostunut.

Rintamaveteraani Ahti Talvio Kansan Uutisissa
31. tammikuuta

Kyllä tässä urakassa [*IS*:n sotaprojekti] vaadittiin toimitukseltaakin talvisodan henkeä, jota löytyikin uskottomaan paljon.

Päätoimittaja Tapio Sadeoja Journalistille
4. maaliskuuta